

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ Ε. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΜΦΥΛΙΟ, ΤΟΝ ΣΕΙΣΜΟ
ΚΑΙ ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΔΙΕΞΟΔΑ
ΣΤΙΣ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΩΝ «ΓΙΟΡΤΩΝ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ», 1952

Ο διηγηματικός τίτλος των Επιλεγομένων μου στην ιστόρηση και την κατάθεση μαρτυριών του Προέδρου του Μουσικοφιλολογικού Ομίλου «Ορφεύς» (20.3.1951 – 6.9.1952) Δημητρίου Πέτρου Φατούρου (Εύγηρος 1907 – Ιωάννινα 1995) για τις απαρχές των Γιορτών Λόγου και Τέχνης (1952) μας καλεί να εξετάσουμε τις παραμέτρους της λευκαδίτικης ζωής, πάντα στο πλαίσιο της εποχής της, και να μεταφερθούμε στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1950, με νωπά τα τραύματα της φοβερής δεκαετίας του 1940 και του μεγάλου σεισμού του 1948, αλλά και τη νέα σειρά μεταναστών, νέων κυρίως, που αρχίζουν να εγκαταλείπουν το νησί.¹

Μπροστά στη δεινή κατάσταση οι Λευκαδίτες φαίνεται να καταφεύγουν στους δρόμους της αυτοσυνειδησίας τους, προβάλλοντας την ομορφιά του τόπου τους, τον καθημερινό τους πολιτισμό, με πρώτη αρετή τη φιλοξενία, και τις άλλες εκφράσεις του στον λόγο, στη μουσική και στην Τέχνη, στη χαρά της γιορτής και στη βίωση της συλλογικότητας. Σε δεύτερο και υψηλότερο επίπεδο προβάλλονται τα κατορθωμένα των σπουδαιών πνευματικών τους ανθρώπων, παλαιών και σύγχρονων, σε μια συνέχεια, ντόπιων και ξενιτεμένων, χωρίς διαχωρισμό, με πρώτους τους μεγάλους ποιητές.²

1. Πάνος Γ. Ροντογιάννης, «Ο πληθυσμός της Λευκάδας από το απώτερο παρελθόν ως το 1991 μ.Χ.», *Επετηρίς Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών*, τ. 8 (1995), σ. 131-136. Ο ίδιος, *Ιστορία της Νήσου Λευκάδος*, τ. Β', Αθήνα 1982, σ. 621-624. Πρβλ. Λίνα Παπαγαλάνη, «Μετανάστευση και αστυφιλία», *Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Πρακτικά Ε' Συμποσίου. Σταθμοί στην πορεία της Λευκάδας τον 20ό αιώνα*, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδας, Λευκάδα 3-5 Αυγούστου 2000, Αθήνα 2001, σ. 99-103.

2. Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, «Λευκαδίτικη πολιτισμική ιστορία», *Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Πρακτικά Δ' Συνεδρίου Επτανησιακού πολιτισμού, Από την τοπική ιστορία στη συνολική: το παράδειγμα της Λευκάδας, 15ος-19ος αι.*, Λευκάδα

Η αναφορά στο παρελθόν κινείται από την ανάγκη της αυτογνωσίας αλλά και από την ανάγκη άντλησης ιστορικών επιχειρημάτων, καθώς οι Λευκαδίτες πιστεύουν ότι ο τόπος τους αξίζει καλύτερη τύχη: μεγαλύτερη στοργή από το κράτος αλλά και προτίμηση του τόπου τους από τους ξένους και ντόπιους περιηγητές, καθώς και η ώρα του τουρισμού έχει σημαίνει και άλλα νησιά και ελληνικοί τόποι έχουν κιόλας υψηλές επιδόσεις, με όλες τις οικονομικές και ψυχολογικές επιπτώσεις για τον πληθυσμό από την ένταξη σε μια αναπτυξιακή πορεία.³

Όλα αυτά συνειδητοποιούνται από τα ηγετικά αστικά στρώματα κυρίως της πόλης και εκφράζονται καλύτερα από τους ανθρώπους του Μουσικοφιλολογικού Ομίλου «Ορφεύς», ο οποίος αποδείχθηκε ικανός να μεταδώσει το πνεύμα του εθελοντισμού και του ενθουσιασμού των ανθρώπων του, που κάθε χρόνο, όλο τον χρόνο, ξετύλιγε ένα πρόγραμμα μουσικών και φιλολογικών εκδηλώσεων, που αγκάλιαζε η λευκαδίτικη κοινωνία, ως συντελεστή και έκφραση της παιδείας και του πολιτισμού της. Αυτού του εθελοντισμού, του ενθουσιασμού και της αξιοσύνης, της αγάπης για τη μορφωση και την κοινωνικότητα, που αποδεικνυόταν στην πράξη, φαίνεται να είναι παιδιά οι Γιορτές Λόγου και Τέχνης, το λευκαδίτικο φαινόμενο που προσπαθούμε να μελετήσουμε και να στοχαστούμε πάνω στις παραμέτρους του, καθώς αποτέλεσε σταθμό στη λευκαδίτικη πορεία του 20ού αιώνα και συνεχίζει, αναζητώντας τους καλύτερους δρόμους στον 21ο αιώνα.⁴

8-12 Σεπτεμβρίου 1993, Αθήνα 1996, σ. 198-188. Ο ίδιος, «Η εντοπιότητα στην πολιτισμική ιστορία», Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, *Πρακτικά Α΄ Συμποσίου Τοπική παράδοση και πολιτισμικός τουρισμός*, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδας Λευκάδα 9-11 Αυγούστου 1996, Αθήνα 1997, σ. 173. Ο ίδιος, «Η πολιτισμική ιστορία της Λευκάδας μετά την Ένωση», Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών – Σύλλογος Λευκαδίων Φοιτητών και Σπουδαστών Αττικής, *Διεπιστημονική ημερίδα, Γνωριμία με τη Λευκάδα*, Αθήνα 16 Απριλίου 2005 – Έκθεση Λευκαδίτικου Βιβλίου, *Στρογγυλό τραπέζι: Η Λευκάδα στο βιβλίο – Το βιβλίο στη Λευκάδα*, Αθήνα 14 Οκτωβρίου 2015, Αθήνα 2006, σ. 19-67:26-27. Παρασκευή Κοφιδά-Βρεττού, «Λευκάδα: Γιορτές Λόγου και Τέχνης – Ένα πολιτισμικό συνεχές. Συμβάντα και σημειώσεις», Παρασκευή Κοφιδά-Βρεττού (επιμ.), *Γιορτές Λόγου και Τέχνης στη Λευκάδα, 60 χρόνια 1955-2015*, Δήμος Λευκάδας, Πνευματικό Κέντρο, Αθήνα 2015, σ. 13-16.

3. Ροντογιάννης, *Ιστορία*, ό.π., σ. 622-623. Άννα Κοφιδά-Βλάχου, «Τουριστική ανάπτυξη: ανακατατάξεις στον κοινωνικό και εργασιακό χώρο», *Πρακτικά Ε΄ Συμποσίου*, ό.π., σ. 108-109.

4. Δημήτριος Π. Φατούρος, *Η ζωή μου (βιογραφική ιστόρηση)*, Λευκάδα 1986, σ. 109-150. Το κείμενο ανατυπώνεται σε αυτό το βιβλίο, σ. 29-66 [οι παραπομπές σε αυτό το έργο γίνονται τόσο στην αρχική του έκδοση όσο και στην ανατύπωσή του εδώ]. Γεράσιμος Φιλ. Περδικάρης, «Ορφεύς» Λευκάδος 1937-1988. *Μισός αιώνας πολιτιστικής*

Στις 21 Μαΐου 1951, σχεδόν ένα χρόνο πριν από την απόφαση οργάνωσης των Εορτών, ο «Ορφείας» αποφάσισε τη συγκρότηση και την έκδοση ενός φωτογραφικού Λευκώματος, που τελικά τυπώθηκε με χρονολογία 1954 και κυκλοφόρησε στη Λευκάδα στις αρχές του 1955 με τίτλο *Λευκάδα. Σύντομο φωτογραφικό και ιστορικό διάγραμμα της φυσιογνωμίας του Νησιού*, σε δύο αλληπάλληλες εκδόσεις, με 97 σελίδες που περιέχουν, εκτός από τα κείμενα, 97 φωτογραφίες και πολλές βινιέτες του Γεράσιμου Γρηγόρη, σε σχήμα 4ο πλάγιο.⁵ Παραθέτω από τα Προλεγόμενα, που υπογράφει Ο Ορφεύς· το κείμενο, τουλάχιστον στην πρώτη του μορφή, θεωρώ ότι είναι του Πάνου Γ. Ροντογιάννη (1911-1996), μέλους του Δ.Σ. του «Ορφείας» (14.5.1952-1.11.1953) και προέδρου (1.1.1953 – 24.7.1955) και συγγραφέα της σύντομης Ιστορίας της Λευκάδας που γράφτηκε για πρώτη φορά και ειδικά για το Λεύκωμα.

[...] καταλήξαμε στη σκέψη και στην απόφασι να δόσουμε τον τόμο αυτόν που κρατάτε στα χέρια σας, κάτι δηλαδή διαφορετικώτερο αλλά ίσως ουσιαστικώτερο από φωτογραφικό «άλμπουμ», ένα βιβλίο ευρύτερου περιεχομένου και ενδιαφέροντος, χωρίς να παραβλέψουμε τον παράγοντα της καλλιτεχνικής εμφανίσεως – να δόσουμε ένα βασικό βιβλίο για τη Λευκάδα, που να μπορεί και με την εικόνα, αλλά και με τα κείμενα, να πληροφορή και να κατατοπίζη τον αναγνώστη και το θεατή, επάνω στο θέμα που πραγματεύεται.

Δεν νομίζουμε ότι πετύχαμε κάτι το άψογο και το τέλειο στο είδος αυτό. Κι ίσως θάταν περιττή εκδήλωση ταπεινοφροσύνης αν ζητούσαμε την επιείκεια των αναγνωστών μας κι αν δεν ομολογούσαμε θαρρετά την πίστι μας ότι ανοίγουμε ένα δρόμο καινούργιο σε έδαφος σκληρό και απάτητο και ότι ο μόχθος που καταβλήθηκε γι' αυτήν την δουλειά, έχει φθάσει στο ύψος του συνόλου των δυνάμεών μας και ίσως πιο πάνω απ' αυτές.

Με την ευκαιρία μάλιστα αυτή δε θάταν άστοχο να υπενθυμίσουμε σε γνωστούς και αγνώστους ότι ο Μουσικοφιλολογικός Όμιλος «ΟΡΦΕΥΣ», με το σημερινό του έργο, δένει ένα νέο κρίκο στην αλυσίδα μιας μακράς και δύσκολης προσπάθειας του. Είναι μια πολύμορφη εκπολιτιστική προσπάθεια που εκδηλώνεται με τη λειτουργία (παρ' όλες τις δυσκολίες) Μουσικής Σχολής, για την μουσική κα-

πορείας, καλλιτεχνική επιμέλεια Γιάννης Π. Βουκελάτος, Λευκάδα, Μουσικοφιλολογικός Όμιλος «Ορφεύς», 1992, σ. 55 κ.εξ.

5. Περδικάρης, ό.π., σ. 50-52, 65. Φατούρος, ό.π., σ. 112-113 [εδώ σ. 35-36].

τάρτισι και καλλιέργεια των νέων του τόπου, με δημόσιες εμφανίσεις της Χορωδίας και της Μαντολινάτας του, με το ανέβασμα σοβαρών θεατρικών έργων, με το άνοιγμα εκθέσεων Λευκαδίων καλλιτεχνών, με την ανάληψη πρωτοβουλίας για την οργάνωση εορτών, ευρύτερης σημασίας (ασχέτως των μοιραίων αναβολών των), με τη δημιουργία τουριστικής κινήσεως στο νησί, με την ξενάγηση εκδρομέων κ.τ.λ.

Πιστεύουμε λοιπόν, και είναι φανερό, ότι ο «ΟΡΦΕΥΣ», με το έργο ετούτο, κάνει το πρώτο σοβαρό βήμα σε μια περιοχή ευρύτερων επιδιώξεων, για την ανάδειξη του τόπου μας, για την τόνωση της πνευματικής και καλλιτεχνικής κινήσεώς του και για την τουριστική αξιοποίησή του. Και βέβαια δεν θα σταματήσει έως εδώ. Θα προχωρήσει επάνω σ' αυτή τη γραμμή και κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες. Κι αν –όπως ελπίζει– η υποδοχή που επιφυλάσσουν στο έργο του αυτό οι συμπολίτες και γενικά οι φιλότεχνοι, είναι ενθαρρυντική, θα μπορέσει τότε να συνεχίσει ανετώτερα και πιο ενισχυμένος, το ωραίο του έργο.⁶

Η ιδέα για την έκδοση του Λευκώματος και οι εργώδεις προσπάθειες, που κράτησαν περισσότερο από τρία χρόνια, για τη σύνταξη και την επιμέλειά του, δείχνουν καθαρά την ενεργοποίηση του πολιτισμικού αποθέματος της Λευκάδας και τη στράτευση των ανθρώπων της για την ολοκλήρωση ενός από τα αναγεννητικά έργα, που κρίθηκε ότι θα υπηρετούσε την ολόπλευρη ανάπτυξη που είχε ανάγκη η κοινωνία για να ξεπεράσει τα ολοφάνερα πολλαπλά της αδιέξοδα. Όσοι ιστορούμε αυτήν την περίοδο και αναζητούμε αναδόχους και ληξιαρχικές πράξεις φαινομένων και γεγονότων θα είμαστε αποτελεσματικότεροι και χρησιμότεροι αν μελετούσαμε την πνοή, τις συλλογικότητες και την πίστη των ανθρώπων στις δυνάμεις τους για την πραγμάτωση των οραμάτων, που έμοιαζαν δρόμοι εξόδου από τα αδιέξοδα, που δημιούργησαν τα συσσωρευμένα δεινά των προηγούμενων χρονικών περιόδων: ας ξαναδιαβάσουμε τη διακήρυξή τους: «θάταν περιττή εκδήλωσις ταπεινοφροσύνης [...] αν δε ομολογούσαμε θαρρετά την πίστη

6. Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, «Η Ιστορία και η Τοπική Ιστορία στις Γιορτές Λόγου και Τέχνης», Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, *Πρακτικά I Συμποσίου, 50 χρόνια των Γιορτών Λόγου και Τέχνης*, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδας, Γιορτές Λόγου και Τέχνης, Λευκάδα 11-13 Αυγούστου 2005, Αθήνα 2006, σ. 69-72, όπου αναφορά στην τύχη και τη χρήση του Λευκώματος στην κοινωνία, την εκπαίδευση και την ξενάγηση, και τελικά στη λευκαδίτικη αυτογνωσία. Η περιεχόμενη σύντομη Ιστορία της Λευκάδας του Π. Γ. Ροντογιάννη (σ. 57-72, 83-88, 96) φωτοανατυπώθηκε πρόσφατα: *Λευκάδα, αλισάχη στα ίχνη της ζωής μας*, επιλογή – επιμέλεια κειμένων: Δημήτρης Ε. Σολδάτος, Νικόλαος Π. Τσιρίμπασης, Βιβλιοπωλείο Τσιρίμπαση, Λευκάδα 2012, 2ο πλάγιο, σ. 8-28.

μας ότι ανοίγουμε ένα δρόμο καινούργιο σε έδαφος σκληρό και απάτητο και ότι ο μόχθος που καταβλήθηκε γι' αυτήν την δουλειά, έχει φθάσει στο ύψος του συνόλου των δυνάμεών μας και ίσως πιο πάνω απ' αυτές».

Ας έλθουμε όμως στην παρακολούθηση βήμα-βήμα του εγχειρήματος της οργάνωσης των *Εορτών προς τιμήν των Λευκαδίων Ποιητών και Λογίων* του Μουσικοφιλολογικού Ομίλου «Ορφεύς», η οποία αποφασίστηκε στη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ομίλου στις 5.6.1952 με τις Εορτές να προγραμματίζονται για τις 15, 16 και 17.8.1952.

Για να κατανοηθούν ευκολότερα οι λεπτομέρειες της αγχώδους οργανωτικής προσπάθειας του «Ορφέα» στον στενό και πυκνό χρόνο που έπρεπε να ολοκληρωθούν, τις επιτυχίες και τα προβλήματα που συνάντησε και τη ματαίωση στην οποία κατέληξε, είναι ανάγκη να παρακολουθήσουμε τη λειτουργία του «Ορφέα» από το 1950, όταν μετά τη σκληρή δεκαετία του 1940 πραγματοποιούνται με κανονικότητα οι Γενικές Συνελεύσεις και εκλέγονται τα Διοικητικά Συμβούλια, στα οποία μετέχουν σύμβουλοι, πολίτες όλων των πολιτικών αποχρώσεων και ανεξαρτήτως της κοινωνικής τάξης στην οποία ανήκουν. Στον κύκλο αυτών των ανθρώπων, που οι γνωριμίες και οι συνεργασίες και κάποτε οι φιλίες είναι ισόβιες, υπάρχει ένα κλίμα ενότητας, τουλάχιστον όσο τα πράγματα είναι ήρεμα και δεν μεσολαμβάνουν μείζονα ζητήματα, που οδηγούν σε κρίσεις και δοκιμασίες τις ανθρώπινες σχέσεις και τη λειτουργία των θεσμών και των συλλογικοτήτων.

Στις 30.8.1950 συγκαλείται Γενική Συνέλευση από την οποία εκλέγεται Διοικητικό Συμβούλιο με πρόεδρο τον δικηγόρο Κωνσταντίνο Γ. Σερεπίσο, αντιπρόεδρο τον δικηγόρο Δημήτριο Π. Φατούρο και μέλη τους Αντώνη Καλυβιώτη, Σπύρο Κ. Κατωπόδη, Γεράσιμο Περδικάρη και Γεώργιο Ροντογιάννη. Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα συγκαλείται νέα Γενική Συνέλευση, στις 11.2.1951, από την οποία εκλέγεται το ίδιο περίπου Διοικητικό Συμβούλιο με δύο νεοεκλεγέντες συμβούλους. Σημαντικότερη είναι η αλλαγή που προκύπτει στις 20.3.1951 με την παραίτηση του προέδρου Κ. Σερεπίσου. Στο ανασχηματισμένο Διοικητικό Συμβούλιο, πρόεδρος ανέλαβε ο αντιπρόεδρος Δ. Φατούρος, έως τη Γενική Συνέλευση της 14ης.5.1952, που εκλέχτηκε νέο Διοικητικό Συμβούλιο με πρόεδρο τον Δ. Φατούρο, νέο αντιπρόεδρο τον Ειρηνοδίκη Λευκάδος Απόστολο Μέξη και νέους συμβούλους τους φιλολόγους καθηγητές του Γυμνασίου Λευκάδος Πάνο Γ. Ροντογιάννη και Πανταζή Κοντομίχη.⁷

7. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 109-110 [εδώ σ. 33-34]. Μαρία Ρούσου, «Διοικητικά Συμβούλια Ορφέα από 1937-1988», *Λευκαδίτικες Σελίδες*, Τεύχος 75ετίας, 5.8.2012, σ. 1, όπου τα Δ.Σ. 30.8.1950 και 13.5.1952 αλλά όχι τα Δ.Σ. 11.2.1951 και 20.3.1951.

Οι δραστηριότητες του «Ορφέα» αυτήν τη σύντομη περίοδο χαρακτηρίζονται από στροφή προς την τουριστική αξιοποίηση και προβολή της Λευκάδας με εκδρομική δραστηριότητα για τη γνωριμία της λευκαδίτικης φυσικής ομορφιάς και έκθεση φωτογραφίας, που καταλήγει στην έκδοση καρτ-ποστάλ με τοπία της Λευκάδας, που θα χρησιμοποιήσουν για τη γνωριμία και την προβολή της ομορφιάς τους αλλά και στην εικονογράφηση του Λευκώματος του «Ορφέα» που ετοιμάζεται.⁸

Η εμπλοκή της Λευκάδας στα εκδρομικά σχέδια της Ελληνικής Περιηγητικής Λέσχης από το Πάσχα του 1951, με τη μεσολάβηση και τον σχεδιασμό του Αντώνη Τζεβελέκη, τουριστικού πράκτορα, δεν τελεσφορεί αλλά πραγματοποιείται με επιτυχία το επόμενο Πάσχα του 1952. Τον πρόεδρο της Ελληνικής Περιηγητικής Λέσχης Θεόδωρο Χοϊδά και τους εκδρομείς υποδέχθηκαν και φιλοξένησαν τα μέλη του «Ορφέα» με επικεφαλής τον πρόεδρο Δ. Φατούρο. Ο ενθουσιασμός των εκδρομικών εκφράστηκε και με πρακτικότερες συζητήσεις για τη προβολή της Λευκάδας και την οργάνωση Εορτών, από τις οποίες δεν έπρεπε να λείπει ποιοτική θεατρική παρασταση. Παράλληλα, ο Δ. Φατούρος ορίστηκε αντιπρόσωπος της Περιηγητικής Λέσχης στη Λευκάδα την 1η.5.1952 και αργότερα πρόεδρος του τμήματος Λευκάδας (1959-1960).⁹

Το Διοικητικό Συμβούλιο του «Ορφέα» αποφάσισε στη συνεδρίαση της 26ης.5.1952 να καταρτίσει τον προγραμματισμό του για όλη την περίοδο της θητείας του. Στη συνεδρίαση της 5ης.6.1952 «αποφασίζεται κατ' αρχήν όπως οργανωθούν κατά το τριήμερο 15, 16, και 17 Αυγούστου εορταί εν τη Πόλει μας περιλαμβάνουσαι τα κάτωθι: 1) Θεατρική παράσταση του έργου του εθνικού μας ποιητού Αριστοτέλους Βαλαωρίτη "ο Φωτεινός" εν υπαίθρω και δη εις την περιφέρειαν Σφακιωτών. 2) Ομιλίες σχετικά με Λευκαδίους λογίους, εντοίχισις πλακών εις τας οικίας όπου ούτοι εγεννήθησαν, και 3) Οργάνωσις Ενετικής Εορτής μετά χοροεσπερίδος». Με την ίδια απόφαση ο πρόεδρος του «Ορφέα» Δ. Φατούρος «επιφορτίζεται όπως μεταβαίνων εις Αθήνας φροντίση να εξασφαλίση διά παντός και κατά την κρίσιν του, μέσου, ερχόμενος εις επαφήν μετά των εκεί αρμοδίων προσώπων διά την επιτυχίαν των Εορτών τούτων, αι οποίαι δέον να γίνωσι γνωσταί και εκτός της Λευκάδος». Την απόφαση συμπλήρωνε η πρόνοια σύγκλησης σύσκεψης, «αφού ολοκληρωθούν αι βασικαί προϋποθέσεις διά την επιτυχίαν των Εορτών», με συμμετοχή του νομάρχου, δημάρχου, γυμνασιάρχου, διευθυντών Δημοτικών Σχολείων, του προέδρου Φιλαρμονικής και

8. Περδικάρης, *ό.π.*, σ. 49.

9. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 114-115 (εδώ σ. 36-39), 95. Περδικάρης, *ό.π.*, σ. 50, 55.

προσώπων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν για την επιτυχία των Εορτών.¹⁰

Ο πρόεδρος και τα μέλη του «Ορφέα» ανακοίνωσαν την απόφασή τους για τις Εορτές «και εις τον εδώ τότε ευρισκόμενον Αντώνη Τζεβελέκη, επιδεικνύοντα δραστηριότητες σε τέτοιες εκδηλώσεις, να βοηθήση και αυτός στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του». Και πράγματι πολλά προσέφερε στη συνέχεια.¹¹

Ο πρόεδρος Δ. Φατούρος ανακοίνωσε την απόφαση του «Ορφέα» στον νομάρχη Λευκάδας Κωνσταντίνο Μπλήρη και του ζήτησε τη στήριξή του και την αποδοχή της προεδρίας της μέλλουσας να συγκληθεί ευρείας σύσκεψης, κατά την απόφαση του Ομίλου. Ο νομάρχης συμφώνησε και έδωσε στον Δ. Φατούρο επιστολή προς τον συντοπίτη του από τη Ναύπακτο υπουργό Προεδρίας Γεώργιο Αθανασιάδη-Νόβα, της κυβέρνησης Νικολάου Πλαστήρα, με τη συνηγορία του για την ηθική και οικονομική στήριξη των Εορτών.¹²

Ο Δ. Φατούρος αναχώρησε στις 15.6.1952 για την Αθήνα και εκεί συνάντησε τον Νίκο Γ. Κατηφόρη, 1903-1967, δικηγόρο, λογοτέχνη αλλά και πολιτευτή της Αριστεράς [Δημοκρατική Παράταξη] στη Λευκάδα στις βουλευτικές εκλογές του 1950, ο οποίος πρόσφατα, όπως είχε γίνει γνωστό από τη στήλη «Καλλιτεχνικά» της εφημ. Έθνος, είχε ολοκληρώσει τη συγ-

10. Πρακτικά Διοικητικού Συμβουλίου Μουσικοφιλολογικού Ομίλου «Ορφέυς», Πρακτικόν 5ον. Πέμπτη 5.6.1952. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 118-119 (εδώ σ. 41-42). Πεردικάρης, *ό.π.*, σ. 55-56.

11. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 120-121 (εδώ σ. 42-44). Ο Φατούρος συμπληρώνει για τον Τζεβελέκη: «Τη 2α Ιουνίου 1952 είχε εκλεγεί και Πρόεδρος του Συλλόγου Λευκαδίων και υπό την ιδιότητά του αυτή πολλά μπορούσε να προσφέρει», αλλά η ημερομηνία δεν πρέπει να είναι σωστή, αφού η θητεία του προηγούμενου προέδρου Γεωργίου Ν. Κατωπόδη έληγε στις 21.6.1952, επομένως οι αρχαιρεσίες πρέπει να έγιναν την Κυριακή 22.6.1952 και η συγκρότηση σε σώμα, που ανέδειξε τον Α. Τζεβελέκη πρόεδρο, έγινε στις 26.6.1952. (Σύλλογος Λευκαδίων Αττικής, «Η Αγία Μαύρα», *Εβδομήντα χρόνια παρουσίας και δράσης 1922-1992*, Αθήνα, Νοέμβριος 1992, σ. 29). Τα στοιχεία επιβεβαιώνονται και από μαρτυρία του Φατούρου στην επιστολή του από Αθήνα, 24.6.1952 προς το Δ.Σ. του «Ορφέα»: «Ο Κος Αντώνης Φίλιππας, Αντώνης Τζεβελέκης, Ευθυμία Μανιάκη, Νίκος Αχειμάστος κ.ά. εξελέγησαν μέλη του Συλλόγου Λευκαδίων κατά τις εκλογές της παρελθούσης Κυριακής». (ΓΑΚ, Αρχεία Νομού Λευκάδας, Αρχείο Δ. Φατούρου, έγγραφο 5. Βλ. και Παράρτημα 3, σ. 79-80 και την υποσ. 25). Το λάθος αυτό του Φατούρου (1986) οδήγησε στη διατύπωση της άποψης ότι υπήρξε συνεργασία του Συλλόγου Λευκαδίων και του «Ορφέα» για την οργάνωση των Εορτών του 1952, ενώ ο «Ορφέας» συνεργάστηκε μόνο με τον Α. Τζεβελέκη, ως ειδικό, και τον όρισε αντιπρόσωπό του, «κλιμάκιο», στην Αθήνα, που συνέβαλε σε οργανωτικά ζητήματα και αλληλογραφούσε με τον «Ορφέα».

12. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 121 (εδώ σ. 43-44).

γραφή του θεατρικού έργου «Ο Φωτεινός» *Ηρωικό δράμα σε τρεις πράξεις, εμπνευσμένο από το ομώνυμο ποίημα του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη*. Ο Κατηφόρης δέχθηκε την πρόταση του Δ. Φατούρου για την παραχώρηση του έργου, προκειμένου να ανεβεί στη σκηνή κατά τις Εορτές της Λευκάδας, αλλά δεν του έδωσε αντίγραφο του κειμένου, γιατί αυτό δεν είχε ολοκληρωθεί και πάντως δεν είχε δακτυλογραφηθεί και πολυγραφηθεί στο σύνολο και κατά ρόλο.¹³ Η συνάντηση του Δ. Φατούρου με τον σκηνοθέτη του Εθνικού Θεάτρου (1943-1946, 1950-1953) Σωκράτη Καραντινό (1906-1979) και η πρόταση που του έκανε να δεχθεί να σκηνοθετήσει τον «Φωτεινό» και να αναζητήσει τους ηθοποιούς που θα αναλάμβαναν τους ρόλους έγινε αποδεκτή, αλλά ζήτησε προθεσμία ως τις 3.7.1952 για να βολιδοσκοπήσει ηθοποιούς του ελεύθερου ή του Εθνικού Θεάτρου.¹⁴

Ο Δ. Φατούρος γράφει από την Αθήνα, στις 24.6.1952, επιστολή προς τον νομάρχη και τον δήμαρχο Λευκάδας Δημήτριο Γιαννουλάτο, γεμάτη ενθουσιασμό, ύστερα από τη συνάντησή του με τον Καραντινό, λάτρη του Σικελιανού και πρόθυμο να οργανώσει το πρόγραμμα της δεύτερης μέρας των Εορτών, της αφιερωμένης στον Σικελιανό, αλλά και τις Εορτές του επόμενου έτους, που πρότεινε να είναι αφιερωμένες αποκλειστικά στον Σικελιανό. Ως προς το θεατρικό έργο που θα ανεβαζόταν στη σκηνή των Εορτών του Αυγούστου 1952, σημείωνε: «Σας φέρνω από την Αθήνα σχεδόν έτοιμο το έργο που θα γίνει η αρχή για κάτι πιο μεγάλο· δεν μένει παρά η βούλα της δύναμής σας για να στεφανώσει τη νίκη». Φυσικά επισήμαινε ότι υπήρχε μεγάλη ανάγκη εξεύρεσης χρημάτων, αφού στη συνάντηση που είχε με τον

13. Η πληροφορία για τη συγγραφή του «Φωτεινού» δημοσιεύτηκε στις αρχές Ιουνίου στη στήλη «Καλλιτεχνικά» της εφημερίδας *Έθνος* (Βλ. Παράρτημα 3, σ. 79). Στο πολυγραφημένο κείμενο του «Φωτεινού», «σφραγισμένο» από την Εταιρεία Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων, που έφτασε με το λεωφορείο της γραμμής, σταλμένο από τον Α. Τζεβελέκη, από το οποίο αντέγραφα και τον τίτλο, σημειώνονται στην τελευταία σελίδα του: 20.3.52/29.4.52. (ΓΑΚ, Αρχεία Νομού Λευκάδας, Αρχείο Δ. Φατούρου, αρ. 1). Οι αναγνώστες του «Φωτεινού» στη Λευκάδα (Αριστοτέλης Ι. Βαλαωρίτης, Δ. Π. Φατούρος, Π. Γ. Ροντογιάννης και όποιοι άλλοι, σημείωσαν με μολύβι σε αγκύλες κάποιες φράσεις που τις θεώρησαν αιχμηρές και με διάφορα παρασελίδια σύμβολα άλλες, λίγες που τις θεώρησαν πατριωτικές και πάντως τις επιδοκίμαζαν. Ο συγγραφέας τύπωσε τον «Φωτεινό» το 1959 στο π. *Επιθεώρηση Τέχνης* και κυκλοφόρησε ανάτυπο με ξεχωριστή σελιδαρίθμηση: Ν. Κατηφόρη, *Ο Φωτεινός. Ηρωικό Δράμα σε τρεις πράξεις και πέντε εικόνες στην Γ' πράξη*, ανάτυπο από την «Επιθεώρηση Τέχνης», 80, 55 σ. Το κείμενο δημοσιεύτηκε χωρίς αλλαγές, σε σχέση με το πολυγραφημένο κείμενο του 1952 (σ. 15+15+16=49) και χωρίς τις ημερομηνίες συγγραφής στο τέλος: 20.3.52/29.4.52.

14. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 121 (εδώ σ. 43-44).

υπουργό Προεδρίας για την οικονομική βοήθεια, εκείνος ήταν αρνητικός.¹⁵

Στις 20.6.2012 ο Πάνος Ροντογιάννης, εκ μέρους του Δ.Σ. του «Ορφέα», απαντά σε επιστολή του Δ. Φατούρου προς το Δ.Σ. από την Αθήνα, που δεν μπόρεσα να εντοπίσω, και του ανακοινώνει ότι η προσφορά του θιασάρχη και ηθοποιού Λευκαδίτη Τζαβαλά Καρούσου να έλθει στη Λευκάδα προσκρούει στην έλλειψη οικονομικής δυνατότητας για να καλυφθεί ο προϋπολογισμός αυτής της λύσης. Σημειώνει, ακόμη, ότι ο «Ορφέας» με τη βοήθεια των αρχών της Λευκάδας θα μπορούσε να φιλοξενήσει για ύπνο 300 άτομα: το ίδιο και τα εστιατόρια της Λευκάδας για το φαγητό. Ετοιμάστηκε το στοιχειώδες πρόγραμμα των τριήμερων Εορτών, που θα μπορούσε να τεθεί υπ' όψιν της Περιηγητικής Λέσχης: «Πρώτη μέρα, Παρασκευή Παναγίας, λιτανεία 6-7½ π.μ. – αποκαλυπτήρια πλακών. Απόγευμα: Παράστασις εις Σφακιώτες. Δεύτερη μέρα, Σάββατο, Εκδρομή στα νησιά π.μ. Απόγευμα γιορτή στον Ανθώνα: ομιλία περί Σικελιανού κ.λ.π. Τρίτη μέρα, Κυριακή, Πρωί, αρχιερατικό μνημόσυνο εις Μητρόπολιν, του Βαλαωρίτου – Σικελιανού – Σταματέλου – Ζαμπελιών κ.λ.π. Λευκαδίων λογίων. Απόγευμα: Βαρκαρόλα, χορός».

Για το έργο του Ν. Κατηφόρη ούτε λέξη στην επιστολή, που γράφει κατ' εντολήν του Δ.Σ. Υπάρχει όμως και το υστερόγραφο σε υπαινικτικό, καυστικό λόγο της ντοπιολαλιάς: «Εδώ τώρα σου γράφω ιδιαίτερα τα εξής: Πρόσεξε πολύ το έργο του κ. Κατηφόρη. Το θέμα είναι που είναι... αυτοί είναι που είναι για να μην "είμαστε για νάμαστε" αποκοντά κι εμείς. – Τέτοιο πράγμα δεν εθίγη στο Συμβούλιο μόνο με τον κ. Μέξη ιδιαίτερα το συζητήσαμε».¹⁶

Ο Δ. Φατούρος απαντά στην επιστολή Π. Ροντογιάννη στις 24.6.1952 και είναι η τρίτη του επιστολή από την Αθήνα. Πληροφορεί το Δ.Σ. για την προθυμία του Καραντινού να οργανώσει τη βραδιά Σικελιανού και αν θα βρει χρόνο να κατεβεί στη Λευκάδα και να σκηνοθετήσει τον «Φωτεινό». Συναντήθηκε με τον Νίκο Κατηφόρη, παρουσία και του Α. Τζεβελέκη. Για τον ερχομό του θιάσου υπάρχουν τεχνικές και οικονομικές δυσχέρειες και αναμένει να ξεκαθαριστούν εγγράφως.¹⁷

15. ΓΑΚ, Αρχεία Νομού Λευκάδας, Αρχείο Δ. Φατούρου, αρ. 4.

16. ΓΑΚ, Αρχεία Νομού Λευκάδας, Αρχείο Δ. Φατούρου, αρ. 3. Το πάθος και οι ανάγκες του ερευνητή ιστορικού δεν στομώνουν ούτε και αυτές τις μέρες της αγωνίας για την εξέλιξη της υπόθεσης των Εορτών. Ο Ροντογιάννης γράφει στον Φατούρο, στο υστερόγραφο: «Κοίτα σε κάνα βιβλιοπωλαιοπωλείο μη μου βρης το βιβλίο Μαυρογιάννη, "Ιστορία της Επτανήσου 1797-1814 (;)" 2 τόμοι. Κάνε παζάρια, μα να μένη, αν ζητούς πολλά-πολλά».

17. ΓΑΚ, Αρχεία Νομού Λευκάδας, Αρχείο Δ. Φατούρου, αρ. 5.

Ο Δ. Φατούρος αναχώρησε για την Λευκάδα στις 1.7.1952 και άφησε αντικαταστάτη του τον Αντώνη Τζεβελέκη, ο οποίος δρούσε περισσότερο ως δραστήρια και αποτελεσματική προσωπικότητα παρά ως αυστηρός εκπρόσωπος μιας συλλογικής οντότητας, στην περίπτωση του ο Σύλλογος Λευκαδίων, του οποίου άλλωστε είχε μόλις εκλεγεί πρόεδρος στις 26.6.1952. Οι γνώσεις και οι οργανωτικές του ικανότητες στον χώρο του τουρισμού, των εκδρομών, των εκδηλώσεων και των φεστιβάλ θα βοηθήσουν και τους ανθρώπους του «Ορφέα» στις προσπάθειές τους για την οργάνωση των Εορτών του 1952 σύμφωνα με το όραμά τους.¹⁸

Το βράδυ της 3ης.7.1952 ο Α. Τζεβελέκης δακτυλογραφεί επιστολή «Προς τον Μουσικοφιλολογικόν Όμιλον “Ορφεύς” (Διά του Προέδρου Αγαπητού μου Φίλου Κου Μήτσου Φατούρου)» και ανακοινώνει ότι η συνεννόηση Κατηφόρη – Καραντινού και η ανάγκη χρησιμοποίησης 11 ηθοποιών ανέβασε τον προϋπολογισμό της παράστασης του Φωτεινού στα 23.500.000 δραχμές. Η λύση αυτή απορρίφθηκε και ο Καραντινός ανέλαβε να συνεννοηθεί με ηθοποιούς του Εθνικού Θεάτρου, που θα μπορούσαν να προσφέρουν ανιδιοτελώς τις υπηρεσίες τους, για να πέσει ο προϋπολογισμός στα 10.000.000 δρχ. περίπου. Η λύση του θιάσου του Τζαβαλά Καρούσου ήταν εξαρτημένη από την επιτυχία των παραστάσεων των «Αθλίων» του Ουγκώ, που θα ανέβαζε στο Θέατρο Ντορέ στις 4.7.1952, και, όπως υπήρχε ο φόβος, θα το κατέβαζε γρήγορα, αλλά τότε δεν ανέβασε τον «Φωτεινό» του Ν. Κατηφόρη που προγραμματίζε, αλλά το έργο του Κώστα Κοτζιά «Ανάποδα ένας κόσμος», στις 15.8.1952. Φυσικά, αν ανέβαζε τον «Φωτεινό» στην Αθήνα, η μεταφορά της παράστασης στη Λευκάδα θα κόστιζε πολύ λιγότερο από το αρχικό ποσό, αλλά και πάλι γύρω στα 10.000.000 δρχ. Η επιστολή κλείνει με μια διαπίστωση, μια γνώμη και μια υπόσχεση: «Κατόπιν των ανωτέρω δυσκολιών είπαμε και με τον Κον Κατηφόρη μήπως προκειμένου να γίνη μια αποτυχημένη αρχή εφέτος, και δεδομένου ότι δεν πάμε διά μία μόνον φορά, να κάμωμεν κάτι διά μίαν επιτυχή αρχή, η οποία να γίνη αφετηρία πνευματικής και καλλιτεχνικής πορείας διά την Λευκάδα, μήπως θα ήτο σκοπιμότερον να αναβληθή η εργασία αυτή διά το προσεχές έτος, οπότε να είναι έτοιμον το έργον και τα περιθώρια χρόνου διά την προετοιμασία πλέον άνετα, και εφέτος να περιορισθούμε μόνον εις εορτάς περιορισμένου χαρακτήρος και εκτάσεως εκ των ιδίων μας μέσων και διά κύκλον κεκλημένων, όχι πέραν της εκδρομής της Περιηγητικής και του Συλλόγου Λευκαδίων». Η υπόσχεση, τέλος, δίνεται από τη θέση του

18. Βλ. και Παράρτημα 3, σ. 79-80.

Προέδρου του Συλλόγου Λευκαδίων: «[...] διά πολλά θέματα και κοινά ζητήματα θα ευρισκόμεθα εις απ' ευθείας επαφήν Σύλλογος και "Ορφεύς", και η συνεργασία μας πολλά θα αποδώση».¹⁹

Στις 5.7.1952 γράφει και νέα επιστολή με την ίδια προσφώνηση. Στη συνάντηση Τζεβελέκη – Κατηφόρη στο Θέατρο Ντορέ στις 4.7.1952, στην πρεμιέρα των «Αθλίων», ο δεύτερος πληροφορεί τον πρώτο ότι οι ηθοποιοί του Εθνικού Θεάτρου θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους περίπου αφιλοκερδώς και ο προϋπολογισμός του ανεβάσματος του «Φωτεινού» θα διαμορφωθεί περίπου στα 12.000.000 δραχμές. Στο τέλος της επιστολής επαναφέρει τη γνώμη του για αναβολή των Εορτών για το επόμενο έτος και την οργάνωση εκ των ενόντων εορτών περιορισμένου χαρακτήρα.²⁰

Ο «Ορφέας» απαντά διά του προέδρου του, στις 8 και στις 11.7.1952, στις επιστολές του Α. Τζεβελέκη, ευχαριστώντας τον για τις υπηρεσίες του ως αντιπροσώπου του «Ορφέα» και για τις πληροφορίες που έγραψε, εύχεται επιτυχία στο έργο του ως προέδρου του Συλλόγου Λευκαδίων και δεν συζητά καθόλου την πρότασή του για αναβολή της οργάνωσης των Εορτών. Ζητά διευκρινήσεις αν ο κ. Σ. Καραντινός θα αναλάβει τελικά και τη μέρα Σικελιανού και κυρίως του ζητά να εξακριβώσει «μη τυχόν το έργον [«Φωτεινός»] είναι παρεξηγήσιμον, μάλιστα εις μικράν επαρχίαν, όπως είναι η Λευκάς και αποδοθή μομφή εις το Συμβούλιον, του οποίου μετέχουν και δημόσιοι υπάλληλοι, οι οποίοι δεν πρέπει, πάση θυσία να εκτεθούν. Πώς θα το εξακριβώσης αυτό είναι ζήτημα δικό σου, πρέπει όμως να εξακριβωθή και αν έχει τινά μόνον σημεία παρεξηγήσιμα, αν είναι δυνατόν τούτα να περικοπούν. Πρόσεξέ το αγαπητέ μου Αντώνη το ζήτημα αυτό μην κάμουμε κανένα κακό». Οι ανησυχίες του Δ. Φατούρου τον οδηγούν να γράψει και χειρόγραφο: «Υ.Γ. Αν μπορείς στείλε μου αντίγραφο του Φωτεινού διά να το θέσωμεν υπ' όψιν του Κου Νομάρχου, διότι πρέπει

19. Αντώνης Τζεβελέκης, Παλαιό Φάληρο, 3.7.1952, προς Μουσικοφιλολογικό Όμιλο «Ορφεύς», Λευκάδα. Αρχείο Α. Τζεβελέκη, φακ. II, 1, με την αυτόγραφο επιγραφή του Α. Τζεβελέκη: *Γιορτές Λόγου και Τέχνης 1952 ματαιωθείσα λόγω αντιδράσεων της «Καμαρίλας»!... ό,τι το σχετικόν...*, ΓΑΚ, Αρχεία Νομού Λευκάδας. Για τις παραστάσεις του θιάσου του Τζαβαλά Καρούσου, βλ. Δημήτριος Χ. Σκλαβενίτης, «Τζαβαλάς Καρούσος (1904-1969). Η προσφορά του στο νεοελληνικό Θέατρο», *Επετηρίς Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών*, τ. Η' (1995), σ. 321. Ο «Φωτεινός» του Νίκου Γ. Κατηφόρη δεν ανέβηκε ποτέ από τον Τζαβαλά Καρούσο, ούτε από τον Σωκράτη Καραντινό στο Εθνικό Θέατρο, όπως φημιολογούνταν.

20. Αντώνης Τζεβελέκης, Παλαιό Φάληρο, 5.7.1952, προς Μουσικοφιλολογικό Όμιλο «Ορφεύς», Λευκάδα, ό.π. Φατούρος, ό.π., σ. 121-122 (εδώ σ. 43-45).

να εξουδετερώσωμεν πιθανήν αντίδρασιν των αδιαλλάκτων».²¹ Η επιστολή του Κωνσταντίνου Γ. Σερεπίσου της 11ης.7.1952 προς τον «Ορφέα», για την οποία θα επανέλθουμε, είχε σπείρει τον φόβο.

Ο «Ορφέας» αποδέχθηκε τη λύση Σωκράτη Καραντινού – ηθοποιών του Εθνικού Θεάτρου και στις 3.7.1952 έγινε σύσκεψη στη Νομαρχία με τη συμμετοχή και Λευκαδίων πολιτών για να βοηθήσουν το έργο των Εορτών. Στις 11.7.1952 έφθασε στον «Ορφέα» επιστολή του Κ. Σερεπίσου σε τόνο τελεσιγράφου: «Επληροφορήθην ότι υπάρχει σκέψις όπως, κατά τα διοργανωθησομένας υπό του “Ορφέως” Εορτάς, διδαχθή εις την περιφέρειαν Σφακιωτών το έργον του Νίκου Κατηφόρη “ο Φωτεινός”. Έχω λόγους να πιστεύω ότι η τοιαύτη τυχόν απόφασις υμών δεν ανταποκρίνεται προς τον σκοπόν δι’ ον πρόκειται να οργανωθούν αι εορταί και ακόμη ότι είναι ενδεχόμενον να προκύψουν ουχί επιθυμηταί συνέπειαι διά τον Όμιλον». Ο «Ορφέας» παρουσίασε την επιστολή Σερεπίσου στον νομάρχη και τον παρακάλεσε να καλέσει τον επιστολογράφου στη Νομαρχία σε σύσκεψη με παρόντα τα μέλη του Δ.Σ. του «Ορφέα», τον δήμαρχο, τον εισαγγελέα και άλλους, προκειμένου να συζητηθεί η επιστολή. Η σύσκεψη έγινε στις 13.7.1952 και η συζήτηση ήταν μακρά αλλά άγονη, αφού ο επιστολογράφος επέμεινε στις θέσεις του.²²

21. Μουσικοφιλολογικός Όμιλος «Ορφεύς», Λευκάδα 8 και 11.7.1952 προς Α. Τζεβελέκη, Παλαιό Φάληρο, ό.π. Η απάντηση του Α. Τζεβελέκη γράφεται στις 26.7.1952 και θα έλθει αργά στον «Ορφέα», όταν οι αποφάσεις θα έχουν παρθεί και θα είναι στηριγμένες μόνο στη διαβεβαίωση του Σωκράτη Καραντινού στη Λευκάδα (23-24.7.1952) ότι ο «Φωτεινός» δεν περιέχει επικίνδυνη αιχμή. Γράφει ο Α. Τζεβελέκης στις 26.7.1952: «Σχετικώς με το περιεχόμενο και την υφήν του έργου του Κου Κατηφόρη δεν έχω να Σας γράψω τίποτε νεώτερον. Δεν γνωρίζω η διασκευή του “Φωτεινού” του Βαλαωρίτη εκ μέρους του Κου Κατηφόρη πόσον είναι τολμηρή ή μετριοπαθής. Του εξήτησα, όπως Σας έγραψα, ένα αντίτυπον με την πρόφασιν να το διαβάσω και εγώ και εν συνεχεία να Σας το στείλω ίνα και Σεις ως υπεύθυνοι το μελετήσητε. Δυστυχώς πλην του πρωτότυπου χειρογράφου του δεν διαθέτει έτερον. Ήδη θα αντιγραφή εις αντίγραφα δακτυλογραφημένα και θα σας αποστείλωμεν. Εν τω μεταξύ πιστεύω ότι το θέμα τούτο θα το εθίξατε εις τον Κον Καραντινόν και θα το έχετε ήδη λύσει». (ΓΑΚ, Αρχεία Νομού Λευκάδας, Αρχείο Α. Τζεβελέκη, φακ. Π 1). Στην επόμενη επιστολή του προς τον «Ορφέα», με ημερομηνία 4.8.1952, καταγράφει τους ηθοποιούς του Εθνικού Θεάτρου που θα αναλάμβαναν τους ρόλους: Γιώργος Γληνός (πρωταγωνιστής), Χριστόφορος Νέζερ, Τάκης Γαλανός, Ιορδάνης Μαρίνος, Άλκης Παππάς, Βάσω Μεταξά, Ελένη Νενεδάκη και βεβαιώνει ότι πολυγραφώθηκε το έργο στο σύνολο και κατά ρόλους.

22. Φατούρος, ό.π., σ. 122 (εδώ σ. 44-45), 134-137 (εδώ σ. 53-56), 140-141 (εδώ σ. 57-60). Ο Κωνσταντίνος Γ. Σερεπίσος ήταν από την Πάλαιρο (Ζαβέρδα) και γεννήθηκε στον Αστακό το 1912. Μαθητής στο Γυμνάσιο Λευκάδος. Σπούδασε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και ήταν δικηγόρος από το 1938. Πήρε μέρος στην Εθνική

Στις 17.7.1952 ο Α. Τζεβελέκης τηλεγραφεί από την Αθήνα στον «Ορφέα» ότι ο Σ. Καραντινός θα έλθει στη Λευκάδα ατμοπλοϊκώς στις 23.7.1952 για να εξετάσει επί τόπου τα θέματα των Εορτών. Την ίδια μέρα το Δ.Σ. του «Ορφέα» αποφασίζει την αναβολή των Εορτών για τις 29, 30 και 31.8.1952 και επανακαθορίζει το πρόγραμμά τους: δύο παραστάσεις του «Φωτεινού» στις 29 και 30.8.1952, μνημόσυνο των τιμωμένων Βαλαωρίτη, Σικελιανού, Ζαμπελίων και Σταματέλου στη Μητρόπολη και Φιλολογικό Μνημόσυνο του Σικελιανού στον Ανθώνα του Βαλαωρίτη (στο Νοσοκομείο), με απαγγελίες ηθοποιών και ομιλίες. Εντοιχισμοί πλακών στα σπίτια που γεννήθηκαν οι τιμώμενοι. Το βράδυ, Ενετική βραδιά στον Φάρο του Κάστρου και χοροεσπερίδα. Στη σύσκεψη που έγινε στη Νομαρχία την ίδια μέρα, με τη συμμετοχή και του Σ. Καραντινού, γνωστοποιήθηκε το πρόγραμμα και ρωτήθηκε ο Καραντινός αν στον «Φωτεινό» του Ν. Κατηφόρη είδε επικίνδυνη αιχμή και εκείνος απάντησε αρνητικά. Αποφασίστηκε η παράσταση να μη γίνει στους Σφακιώτες αλλά στον Ανθώνα της παραλίας (στον θερινό κινηματογράφο).²³

Στις 25.7.1952 το Δ.Σ. του «Ορφέα» επισκέπτεται τον Μητροπολίτη Λευκάδος και Ιθάκης Δωρόθεο Παλλαδινό και του ζητά να δεχθεί την επίτιμη Προεδρία της Οργανωτικής Επιτροπής των Εορτών και εκείνος την αποδέχεται. Στις 27.7.1952 η Οργανωτική Επιτροπή συνεδριάζει και ορίζει υποεπιτροπές για την προετοιμασία των Εορτών. Γίνεται γνωστό ότι ο Μητροπολίτης ανακάλεσε την απόφασή του. Στις 30 Ιουλίου φθάνει το κείμενο του «Φωτεινού», σταλμένο από τον ανταποκριτή του «Ορφέα» στην Αθήνα Α. Τζεβελέκη και ο πρόεδρος Δ. Φατούρος το παρουσιάζει στον νομάρχη και εκείνος συνιστά την επομένη στον Δ. Φατούρο να επισκεφθεί στη Μαδουρή τον Αριστοτέλη Ι. Βαλαωρίτη, εγγονό του ποιητή, για να εκτιμήσει το κείμενο. Εκείνος απαντά στις 2.8.1952 στον «Ορφέα» ότι ο «Φωτεινός» του Κατηφόρη είναι ηπιότερος εκείνου του Βαλαωρίτη και αποδέχεται να είναι επίτιμο μέλος της Οργανωτικής Επιτροπής των Εορτών αλλά δεν αποδέχεται να προλογίσει το έργο, επειδή είναι εγγονός του τιμώμενου ποιητή.²⁴

Τα ενθουσιασμένα από την απάντηση του Α. Ι. Βαλαωρίτη μέλη του Δ.Σ. του «Ορφέα» θα δεχθούν την ψυχρολουσία από την παγωμένη στάση του

Αντίσταση ως μέλος της ΕΟΕΑ (ΕΔΕΣ). Από το 1954 σταδιοδρόμησε ως νομάρχης σε πολλούς νομούς. Το 1974 εκλέχθηκε βουλευτής Λευκάδας με τη ΝΔ. Αργότερα πολιτεύτηκε με την Εθνική Παράταξη στην Α' Αθήνας. Πέθανε το 2001.

23. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 122-123 (εδώ σ. 44-45). Βλ. και Παράρτημα 3, σ. 83.


24. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 124-125 (εδώ σ. 45-47). Βλ. και Παράρτημα 3, σ. 83.

νομάρχη και του δημάρχου, που συνάντησαν την ίδια μέρα, παρόλο που το Δημοτικό Συμβούλιο θα ψήφιζε την επομένη, 3.8.1952, δαπάνες για την οργάνωση των Εορτών. Η γνώμη και η απόφαση του νομάρχη για ματαίωση των Εορτών διάλυσε κάθε κίνηση και στις 6.8.1952 ο νομάρχης ανακοίνωσε επίσημα στον πρόεδρο του «Ορφέα» ότι «αι Εορταί δεν μπορούν και δεν ενδείκνυται να γίνουν».²⁵ Την ίδια μέρα ο «Ορφέας» τηλεγράφησε ανακοινώνοντας τη δυσάρεστη απόφαση στον Σ. Καραντινό και τον Α. Τζεβελέκη,²⁶ ενώ αποφασίστηκε να γραφούν αναλυτικές επιστολές προς αυτούς και τον Α. Ι. Βαλαωρίτη, που στήριξαν το εγχείρημα των Εορτών. Υπήρξαν αντιδράσεις μέσω μηνυμάτων και δημοσιευμάτων για το άδοξο τέλος της πολύμοχθης προσπάθειας.

Αξιοσημείωτη είναι η αντίδραση του Αντώνη Τζεβελέκη, αντιπροσώπου του «Ορφέα» στην Αθήνα, κατά τους δύο μήνες της οργάνωσης των Εορτών, που βοήθησε με αφοσίωση και αποτελεσματικότητα το εγχείρημα. Γράφει στον «Ορφέα» τετρασέλιδη ενημερωτική επιστολή στις 18.8.1952 και περιγράφει με κάθε λεπτομέρεια τις τελευταίες ενέργειές του. Από την επιστολή του αυτή, της οποίας αντίγραφο κράτησε στο αρχείο του, αντι-

25. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 125-126 (εδώ σ. 46-47). Βλ. και Παράρτημα 3, σ. 86. Στο Πρακτικόν 15ον Συνεδριάσεως του Δ.Σ. του Μουσικοφιλολογικού Ομίλου «Ορφεύς» της 6ης.8.1952, «Ο Πρόεδρος ανακοινού [...] την κατηγορηματική δήλωσιν του κ. Νομάρχου Λευκάδος γενομένην σήμερον παρουσία του Διοικητικού Συμβουλίου, πλην του κ. Γερ. Περδικάρη, εις τα Γραφεία της Νομαρχίας, ότι αι εορταί δεν ενδείκνυται να γίνουν διότι ανεξαρτήτως των άλλων λόγων, οι οποίοι είχαν προηγηθεί κατά τας διαφόρους συζητήσεις, οτινες τυγχάνουν γνωστοί εις το Δ.Σ. και διά τον τελευταίον, ότι αι Εορταί διεβλήθησαν ως παρακινήθισαι υπό του εν Αθήναις Συλλόγου Λευκαδίων, ου το Δ. Συμβούλιον κατά την γνώμην των διαβαλόντων τυγχάνει κομμουνιστικόν. Εν συνεχεία ο κ. Πρόεδρος ανεκοίνωσεν ότι παρόντων των αυτών συμβούλων αντέκρουσε και δι' εγγράφων στοιχείων την διαβολήν, αποδείξας ότι ουδεμία παρέμβασις εις τας αποφάσεις του Δ.Σ. του Ομίλου εγένετο παρ' ουδενός και ότι μόνον ο συμπολίτης μας κ. Αντώνιος Τζεβελέκης εκπροσωπών εις Αθήνας τον Όμιλον, του οποίου ούτος υπήρξε παλαιόν μέλος, εχρησιμοποίηθη ως κλιμάκιον αυτού διά την διεκπεραίωσιν ωρισμένων υποθέσεων του Ομίλου εις Αθήνας, εκαυτηρίασε και εχαράκτήρισε κακοήθη την συμπεριφοράν των διαβολέων και σπερμολόγων, ειπών περί αυτών ότι ουδέν πατριωτικόν ενδιαφέρον έχουν διά τον αναξιωμαθούντα τόπον, διά την συνέχισιν της καταστάσεως του οποίου θα είναι υπόλογοι, διότι η επιχειρηθείσα ανάτασις και το ματαιωθέν έργον είναι αδύνατον να επαναληφθεί [...]».

26. «Παρά θαρραλέας προσπάθειάς Ομίλου δημιουργηθείσα αφόρητος δυσμενής κατάστασις αναγκάζει Εορταί ματαιωθώσιν στοπ λεπτομερείας εκθέσωμεν διά τύπου ανακοινώσωμεν συμβάντα» (Πρακτικά Δ.Σ. «Ορφέα», Πρακτικόν 15ον, Συνεδριάσις Δ.Σ. 6.8.1952).

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ					
	'Εκ	'Αριθμός	Λέξεις	'Ημερομηνία	'Όρα
	ΛΕΥΚΑΔΟΣ	341	31	6/9/52	
	'Ενδειξεις: Π.2 Σωφράδην Καραγιάντη				
	Προς: Γιάννη Δεράρη,				
	<u>Αντώνιο Γκράβερν</u>				
	Αδελφού Σβητάμωρ Αδελφού				
'ΕΛΛΑΔΗ					ΜΕΤΕΒΙΒΑΣΘΗ
'Εκ					Είς
προς					'Όρα
αποστολέα					προς μεταβιβάσει

<p style="font-size: small;">ΚΕΡΑΗ ΕΝΟΚΙΑ ΣΦΡΩΣ ΤΟΚΟΣ ΜΙΣΘΟΣ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΑ ΣΗΜΙΑ ΕΚ ΠΥΡΟΣ κ.τ.λ.</p> <p style="font-size: x-small;">Διά σας πληρώνει ή πληρώνεται ΠΥΡΚΑΙΑΣ ή αν διαβαίνει και των κινδύνων ΔΙΑΦΥΓΟΝΤΟΣ ΚΕΡΑΥΣ και ΠΥΡΟΣ ή μη γαλιτσέρα ή γηϊκή ή θαλάσσια Έστιαση</p> <p style="font-size: x-small;">"ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ"</p> <p style="font-size: x-small;">ΖΗΤΗΣΑΤΕ πληροφορίες παρά το ταχυδρόμο Ηεφαίστειο Ισραήλ</p> <p style="font-size: x-small;">ΡΑΛΗΣ-ΠΛΥΤΑΣ ΤΙΣΤΕΡΑ 23 ΤΗΛ 25572</p>	<p>παρά διαρκεία προσοχής επί της συμ- περιφοράς απόρριψης δυσμενής κατάστασης αν αμελήσει εσείς κατακλιθείσιν ο γιος επισημασθέντες ειδικά σαρμιν δια τούτου αγαπώντων βαρύνει ευθύνητα</p> <p style="text-align: center; font-size: large;">Ορφείο</p>
--	--

γράφω το προοίμιο: «Σας γράφω την παρούσαν μου κατεχόμενος από συναισθήματα ανάμικτα: λύπης, απογοητεύσεως, αγανακτήσεως και μίσους εναντίον εκείνων οίτινες διέπραξαν το άνευ προηγουμένου έγκλημα κατά της ιδιαίτερας μας Πατρίδος, της προσφιλούς Λευκάδος, διά της ματαιώσεως των Εορτών, τας οποίας νοσηροί ονειροπόλοι συνέλαβον και με την πίστιν εις τον σκοπόν και το νόημα θα τας έφερον εις αίσιον πέρας, με μόνον έπαθλον την μεγαλειώδη επιτυχίαν των. Ακόμη δεν μπορώ να συνέλθω από την έκπληξιν την οποίαν μου μετέφερε το τηλεγράφημα της ματαιώσεως και δεν μπορώ να δεχθώ την τραγικήν αυτήν πραγματικότητα».

Το Δ.Σ. του «Ορφέα» βρέθηκε μπροστά σε ένα «θέμα ευθιξίας και ηθικής τάξεως» όταν κλήθηκε να συνεδριάσει περί του πρακτέου, στις 6.8.1952. Αποφάσισε την ομαδική παραίτηση και κάλεσε Γενική Συνέλευση για τις 31.8.1952 με θέματα τον απολογισμό του Δ.Σ., την έγκριση της παραίτησής του και την εκλογή νέου Δ.Σ. Η έλλειψη της απαρτίας στις 31.8.1952 οδήγησε στην επαναληπτική Γενική Συνέλευση της 4ης.9.1952, η οποία δεν δέχθηκε την παραίτηση του Δ.Σ., το οποίο όμως επέμεινε και η παραίτηση έγινε δεκτή από τη Γενική Συνέλευση εν συνεχεία στις 6.9.1952. Εξελέγη νέο Δ.Σ. στο οποίο εκλέχθηκαν 5 από τα 7 μέλη του απερχόμενου Δ.Σ. και 2 νέα, ο Χρήστος Βρεττός που ανέλαβε πρόεδρος, αλλά για μικρό χρονικό διάστημα, και ο Σπύρος Κουκουλιώτης που τον διαδέχθηκε στην προεδρία.

Δεν εκλέχθηκαν ο Απόστολος Μέξης και ο Πανταζής Κοντομίχης. Το νέο Δ.Σ. συνέχισε το έργο του «Ορφέα» και διέψευσε τους φόβους για τη διάλυση ή την παράλυση του Ομίλου μετά το μεγάλο γεγονός της ματαίωσης των Εορτών του Αυγούστου 1952.²⁷

Ο απερχόμενος πρόεδρος Δ. Φατούρος και το υπηρεσιακό πλέον Δ.Σ., κατά τις 30 ημέρες που πέρασαν από την παραίτησή τους ως την εκλογή του νέου Δ.Σ., είχαν πολλά θέματα να λύσουν και να διαχειριστούν, λιγότερο ή καθόλου ευχάριστα. Ο οικονομικός απολογισμός και η επιστροφή χρημάτων, που δεν χρησιμοποιήθηκαν, στους συμπολίτες που πρόθυμα έσπευσαν να βοηθήσουν και να δανείσουν, φαίνεται στα στοιχεία του αρχείου Δ. Φατούρου,²⁸ ίσως και του αταξινόμητου αρχείου του «Ορφέα».

Το δυσκολότερο έργο ήταν να οργανωθεί η αποτελεσματική υπερασπιστική γραμμή του «Ορφέα» έναντι των διαβολών και κατηγοριών, και η εξήγηση των επιλογών του κατά τη σύλληψη της ιδέας αλλά και της οργάνωσης των Εορτών.

Από τους πολέμιους ο μόνος εμφανής και κάπως συγκροτημένος ήταν ο Κ. Σερεπίσος, που παρέμεινε στις θέσεις του και μετά τη ματαίωση των Εορτών, παρόλο που δεν θεώρησε ποτέ τα ζητήματα προσωπικά και τοποθετήθηκε κατά της παραίτησης του Δ.Σ. ως το τέλος και υπερψήφισε με επιφυλάξεις τον απολογισμό του. Αντίστοιχα, και το Δ.Σ. ζήτησε από τη Γενική Συνέλευση της 4ης.9.1952 να μην τον θεωρήσει κατηγορούμενο, αλλά μέλος με διαφορετική γνώμη, και του έδωσε όσο χρόνο χρειάστηκε για να αναπτύξει τις γνωστές απόψεις του, για να λάβει τις αναμενόμενες απαντήσεις από το Δ.Σ. και τα μέλη του Ομίλου.²⁹

Οι απόψεις του Κ. Σερεπίσου είχαν προβληθεί τεκμηριωμένα και

27. Πρακτικά Δ.Σ. «Ορφέα», Πρακτικόν 15ον, Συνεδρίασις Δ.Σ. 6.8.1952. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 132-134 (εδώ σ. 51-53), Περδικάρης, *ό.π.*, σ. 56-58, όπου διαβάζουμε και την προσωπική του εξήγηση της ματαίωσης των Εορτών: «Οι κύκλοι όμως που τότε διευθύνανε τη Λευκάδα με διάφορες φανταστικές προφάσεις τις διέβαλαν και κατόρθωσαν να τις ματαιώσουν σπρώχνοντας την ιδέα των Εορτών σε άλλους δρόμους. Ήταν πολέμιοι κάθε ωραίας ιδέας, καθώς και της πνευματικής και πολιτιστικής ανάπτυξης του τόπου. Η αναγγελία της ματαίωσης των Εορτών συγκλόνησε τους Λευκαδίτες που περίμεναν με αγωνία και μεγάλη χαρά την πραγματοποίησή τους και παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον μεγάλο τις εξελίξεις και τα εμπόδια που παρεμβάλλονταν». Για τις συνθέσεις του παλαιού (14.5.1952) και του νέου Δ.Σ. (6.9.1952) βλ. Ρούσσου, *ό.π.*

28. ΓΑΚ, Αρχεία Νομού Λευκάδας, Αρχείο Δ. Φατούρου, αρ. 26, 27.

29. Παράρτημα 4, σ. 89-90. Πρακτικόν 10ον. Έκτακτος επαναληπτική Γενική Συνέλευσις 4.9.1952, ΓΑΚ, Αρχεία Νομού Λευκάδας, Αρχείο Δ. Φατούρου, αρ. 28. Δακτυλόγραφο.

αναλυτικά σε μακρά επιστολή του στις 5.8.1952 στην εφημερίδα *Η Φωνή της Λευκάδος*, την οποία δημοσίευσε με αυστηρά προλεγόμενα «Κατόπιν Εορτής που δεν έγινε» ο διευθυντής της Σπύρος Φίλιππας-Πανάγος (1906-1973) στις 11.8.1952. Και τα δύο κείμενα ενσωμάτωσε ο Δ. Φατούρος στο βιβλίο του *Η ζωή μου*,³⁰ για να απαντήσει («Δημοσιογραφικούς διαξιφισμούς» χαρακτηρίζει αυτόν τον δημόσιο διάλογο) στις 30.8.1952 από την εφημερίδα *Λευκάς* του Δημητρίου Λ. Μαμαλούκα, κάτω από τον τίτλο «Ο Κορς Σερεπίσος και αι Εορταί του Ορφέως».³¹ Στο τέλος της αναδημοσίευσης των κειμένων στο βιβλίο του, ύστερα από 34 χρόνια (1952-1986) και αναστοχαζόμενος την οδυνηρή εμπειρία ο Δ. Φατούρος παρατηρεί στοχαστικά:

Στο δημοσιογραφικό αυτό διαξιφισμό για τη ματαίωση των εορτών του Ορφέα, δεν εδόθηκε συνέχεια και έτσι έμεινε μόνον ο χρόνος που εκάλυψε το κακό που προέκυψε από τη ματαίωση της ωραίας αυτής προσπάθειας του Ορφέα. Μένει όμως η ιστορία που δεν ξεχνά τα γενόμενα και αφήνει τα σημάδια της εκεί που μια τέτοια ευγενής άμιλλα εμποδίζει τη σιωπή της.³²

Αλλά πέραν της υπερασπιστικής γραμμής και των διαξιφισμών, το Δ.Σ. θεωρούσε ότι έπρεπε να παραδώσει στη δημοσιότητα και στη λευκαδίτικη κοινωνία, όπως και στη λευκαδίτικη διασπορά, που είχαν κινητοποιηθεί για τις Εορτές, και κυρίως σε όσους συνεργάστηκαν και βοήθησαν στο μεγάλο εγχείρημα των Εορτών, μια συγκροτημένη διήγηση των γεγονότων και μια ανάγνωση των σκοπών, των στόχων και των προσδοκιών της οργάνωσης. Ετοιμάστηκε με επιμέλεια ένα κείμενο επιστολής με ημερομηνία 7.8.1952, προς τον Σωκράτη Καραντινό, στην πραγματικότητα μια εγκύκλιος, που κοινοποιήθηκε σε επιλεγμένα πρόσωπα, φυσικά και νομικά, σε αξιωματούχους και αρχές, και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Λευκάς* στις

30. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 133-140 (εδώ σ. 50-57). Το πρωτότυπο δαχτυλόγραφο κείμενο του Σερεπίσου και το φύλλο της εφημερίδας βρίσκονται στα ΓΑΚ – Αρχεία Νομού Λευκάδας, Αρχείο Δ. Φατούρου, αρ. 10.

31. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 140-149 (εδώ σ. 57-66). Το πρωτότυπο δαχτυλόγραφο κείμενο του Φατούρου και το φύλλο της εφημερίδας βρίσκονται στα ΓΑΚ – Αρχεία Νομού Λευκάδας, Αρχείο Δ. Φατούρου, αρ. 18, 19. Στο αρχείο του Πάνου Γ. Ροντογιάννη εντόπισα ένα χειρόγραφο σχέδιο απάντησής του στον Σερεπίσο (32 σελίδες μικρού τετραδίου). Το ίδιο ή καθαρογραμμένο αντίγραφό του είχε μπροστά του ο Φατούρος, όταν συνέτασσε την απάντηση στον Σερεπίσο, ιδιαίτερα στα μέρη της επιστολής που απαντά με τον οπλισμό του φιλόλογου. Πάντως το κείμενο του Ροντογιάννη είναι οξυτάτο, ευθύβολο και εξουθενωτικό για τον Σερεπίσο.

32. Φατούρος, *ό.π.*, σ. 149 (εδώ σ. 65-66).

13.8.1952 ως επιστολή του Δ. Φατούρου, προέδρου του «Ορφέως», κάτω από τον τίτλο «Από τας ματαιωθείσας Εορτάς».³³

Στην ίδια κατεύθυνση στρέφεται και η «Ανακοίνωσις» του «Ορφέα», που άρχισε να γράφεται στις 7.8.1952 και ύστερα από πολλές επεξεργασίες δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Η Φωνή της Λευκάδος* στις 8.9.1952, όταν είχε κλείσει, τουλάχιστον τυπικά, ο κύκλος των Εορτών που ματαιώθηκαν και είχε αναδειχθεί νέο Δ.Σ. στη θέση του παραιτημένου. Πρόκειται για ένα κείμενο 16 περίπου σελίδων, διπλάσιο της Επιστολής προς τον Καραντινό, σε χαμηλότερους τόνους αλλά και με προσπάθεια να μη μείνει χωρίς αναφορά κανένα γεγονός, κανέναν σταθμό πορείας του εγχειρήματος για την οργάνωση των Εορτών. Η «Ανακοίνωσις» δεν θέλησε να αφήσει κάτι που να μην το σχολιάσει και να μην αποδώσει τα οφειλόμενα σε όσους βοήθησαν αλλά και σε εκείνους που κατηγορήσαν ή άλλαξαν στάση και τελικά εγκατέλειψαν τους ανθρώπους του «Ορφέα» να διαχειριστούν τη ματαίωση των Εορτών, ως υπεύθυνους για τις πεισματάρικες τάχα επιλογές τους και τα λάθη τους. Πρόκειται για μια απολογία και ανάγνωση των πεπραγμένων που απευθύνεται στην κοινωνία αλλά και τους μελλοντικούς μελετητές και κριτές, στην κοινωνία, που θεωρούν ότι πρέπει να μάθει να στέκεται ενεργότερα κοντά σε εκείνους «που θέλουν να κάνουν το καλό και ν' αγαπούν το ωραίο».³⁴

Το κείμενο του δημάρχου Δημητρίου Γιαννουλάτου «Ανακοίνωσις» από 18.8.1952, που δημοσιεύτηκε στις 28.8.1952, ήταν απάντηση στην επιστολή του προέδρου του «Ορφέα» προς τον Σ. Καραντινό, στις 11.8.1952, όπου τον κατηγορούσε ότι δεν τόλμησε να αναλάβει την ευθύνη πραγματοποίησης των Εορτών, ύστερα από την αλλαγή θέσης του νομάρχη, αλλά και

33. Παράρτημα 1, σ. 69-73. Στο Αρχείο Δ. Φατούρου, ό.π., αρ. 12, 14, υπάρχουν δύο δακτυλόγραφα σχέδια της επιστολής. Στο πρώτο σημείωσε ο Δ. Φατούρος χειρόγραφα: «Η επιστολή αυτή δεν απεστάλη αλλά μετεβλήθη ως η δημοσιευθείσα εις την εφημερίδα *Λευκάς* (φύλλο 64/13/8/12)». Στο δεύτερο δακτυλόγραφο κείμενο σημείωσε: «Εστάλη» και από αντίγραφο του έγινε η δημοσίευση.

34. Παράρτημα 3, σ. 78-87. Βλ. και Αρχείο Δ. Φατούρου, ό.π., αρ. 22. Ο Δ. Φατούρος, *Λευκάδα* 14.8.1952, γράφει στον Πάνο Ροντογιάννη στους Τσουκαλάδες: «Αγαπητέ Πάνο. Πρέπει να έλθης το Σάββατο [16.8.1952] για να κάμουμε Συμβούλιο το βράδυ και να αποφανθούμε επί της ανακοίνωσης την οποίαν θα δημοσιεύσουμε. Την έχω ετοιμάσει και την έδωσα στους άλλους να την διαβάσουν. Υπολείπεται να την διαβάσης και συ και εν Συμβουλίω ν' αποφασίσουμε την δημοσίευσιν. Σε περιμένω εξάπαντος. Σου στέλνω και το φύλλο της *Λευκάδος* για να διαβάσης την επιστολή μου προς Κον Καραντινό. Πρέπει ν' απαντήσουμε και στην επιστολήν του Κου Σερεπίσου. Χαιρετισμούς στην Κυρία. Με πολλήν εκτίμηση Δ. Φατούρος». (Αρχείο Δ. Φατούρου, ό.π., αρ. 20. Αντίγραφο).

του διευθυντή της εφ. *Η Φωνή της Λευκάδος*, Σπύρου Φίλιππα-Πανάγου, που τον κατηγορούσε επειδή δεν παραιτήθηκε εξ αιτίας της ματαιώσης των Εορτών. Η απάντησή του είναι προσχηματική: το κακό προκλήθηκε, υποστήριζε ο δήμαρχος, γιατί ο πρόεδρος του «Ορφέα» δεν του έδωσε το κείμενο του επίδικου έργου να το διαβάσει, ως πρόεδρος της Υποεπιτροπής ανάγνωσης του έργου, που είχε οριστεί από την Οργανωτική Επιτροπή, αλλά προτίμησε τον νομάρχη, ο οποίος τον παρέπεμψε στον Βαλαωρίτη στη Μαδουρή και έτσι χάθηκε ο χρόνος 30.7 – 2.8.1952 που ήταν διαθέσιμος.³⁵

Αλλά και ο νομάρχης ακολούθησε την ίδια κατεύθυνση. Ως την 30ή.7.1952 άντεχε και αντιμετώπιζε όλες τις διαβολές των πολεμίων των Εορτών για το έργο, τον συγγραφέα και τα δήθεν συνωμοτικά του έργα, που φαντάζονταν, αλλά από τις 2.8.1952 που εμφανίστηκε η καινούργια διαβολή, ότι τον «Ορφέα» καθοδηγεί τάχα ο κομμουνιστοκρατούμενος Σύλλογος Λευκαδίων Αθήνας – Πειραιά, οι Εορτές δεν έπρεπε να γίνουν.³⁶



Τα δύο κείμενα του «Ορφέα», η Επιστολή προς Σ. Καραντινό (13.8.1952) και η «Ανακοίνωσις» (8.9.1952), που ανατυπώνουμε ως Παραρτήματα 1 και 3 αντίστοιχα σε αυτό το βιβλίο, παρακολουθούν και περιγράφουν την προσπάθεια οργάνωσης των Εορτών του Αυγούστου 1952 στη Λευκάδα από τις 5 Ιουνίου, όταν το Δ.Σ. του «Ορφέα» αποφάσισε την οργάνωσή τους, ως τις 6 Αυγούστου, όταν ο νομάρχης Λευκάδος αποφάσισε τη ματαιώσή τους. Αυτούς τους δύο μήνες με τα πυκνά, μικρότερα ή μεγαλύτερα γεγονότα, τα εμπόδια, τις επιτυχίες, τις αποτυχίες, τις συνεργασίες, τις υποψίες και τις επιφυλάξεις, οι άνθρωποι του «Ορφέα» αντιμετωπίζουν όσα μπορούν, προσπαθούν να αποφύγουν άλλα, παρόλο που υποψιάζονται ότι ενδεχομένως οι εκκρεμότητες θα ζημιώσουν την προσπάθειά τους. Στο τέλος η υποψία και η διαβολή νικούν, καθώς έχουν σύμμαχο και δεξαμενή άντλησης δυνάμεων το εμφυλιοπολεμικό κλίμα, στο οποίο όλοι μετέχουν, νικητές κυρίως αλλά και νικημένοι, αυτοί που προσπαθούν να το διατηρήσουν και εκείνοι που θέλουν να ξεφύγουν από τον αμαρτωλό κύκλο του. Είναι όλοι τους παιδιά μιας μικρής κοινωνίας με πολλαπλά αδιέξοδα, που συζητούν γι' αυτά, χαιρετώντας ο ένας τον άλλο με τα μικρά τους ονόματα και δημιουργώντας μια επιφανειακή ενότητα και συναντίληψη, που κρατά μέχρι να ξεσπάσει η κρίση και το δίλημμα με ποιον θα είσαι και με ποιον θα πας.

35. Βλ. Παράρτημα 2, σ. 74-75. Στο Αρχείο Δ. Φατούρου, ό.π., αρ. 17.

36. Βλ. υποσ. 25. Βλ. και την απάντηση του Προέδρου του «Ορφέα» στον νομάρχη στις 6.8.1952 στην επιστολή προς Σ. Καραντινό, Παράρτημα 1, σ. 72.

Ο κατήγορος και πολέμιος των Εορτών έστειλε το τελεσίγραφό του στον «Ορφέα» και όταν οι άνθρωποι που τον διοικούσαν ανέδειξαν το τελεσίγραφο ως πρόβλημα και αντινομία του κρατικού συστήματος (νομάρχης, δήμαρχος, εισαγγελέας, μητροπολίτης κ.λ.π.), εκείνος το αναβάθμισε, με διαδοχικές παρεμβάσεις, σε πρόβλημα εθνικής ασφάλειας, οπότε το κρατικό σύστημα και οι ταγοί του αποχώρησαν διαδοχικά από τη διεκυστίδα, με πρόφαση την ουδετερότητα και την ενότητα της κοινωνίας, και άφησαν τους ονειροπόλους «Ορφικούς» να χαρούν την ηθική νίκη τους στην καλύτερη περίπτωση, ενώ στη χειρότερη τους συμβούλευαν να μπουκν στους κανόνες του συστήματος και των στοχαστικών προσαρμογών: «οι δυνατοί δεν παραιτούνται και μοιρολογούν αλλά μάχονται και στο τέλος νικούν».

Και ο «Ορφέας»; Με τον ενθουσιασμό, τα ταλέντα, την εθελοντική εργασία, το, έστω χαλαρό, σχέδιο και το όραμα να βοηθήσουν την κοινωνία τους για το καλύτερο αύριο, κατεβάζουν ιδέες, σχεδιάζουν ερασιτεχνικά, χωρίς πόρους, υποδομές και τεχνογνωσία για την οργάνωση μεγαλύτερων πολιτισμικών γεγονότων, πέραν του τοπικού και του στοιχειώδους. Τα πολιτικά πράγματα της Ελλάδας και του κόσμου τα παρακολουθούν λιγότερο ή περισσότερο. Στο σύστημα είναι ενταγμένοι ή θέλουν να ενταχθούν και να ζήσουν, μακάρι και με αξιοπρέπεια. Τα στενά όρια που τους βάζει η εποχή τους και η επαρχία δεν τα γνωρίζουν καλά. Αποφασίζουν να ανεβάσουν το θεατρικό έργο ενός πολιτευτή (1950) της Αριστεράς (Δημοκρατική Παράταξη) στη Λευκάδα. Η συγγραφή του έργου δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί και επομένως δεν το έχουν διαβάσει και όμως πιστεύουν ότι, μέσα από τις χαραμάδες που δημιουργούν τα ανοίγματα για συμπιλίωση και λήθη, τα οποία πρεσβεύουν και διακηρύσσουν οι κυβερνήσεις του Κέντρου, θα μπορέσουν να το περάσουν ως επίσημη παράσταση με κρατική χρηματοδότηση και παρουσία των αρχών.

Ο συγγραφέας δεν τους συμβουλεύει; Ο σκηνοθέτης δεν τους προειδοποιεί; Όχι, γιατί και αυτοί, που έχουν το προνόμιο να ζουν, να δρουν και να ελίσσονται στην πρωτεύουσα, προσπαθούν να περάσουν από τις χαραμάδες του συστήματος τις δικές τους επιλογές στον χώρο της Τέχνης και της ιδεολογίας, αγγίζοντας και κάποτε ξεπερνώντας τα θεσπισμένα όρια, και επιδιώκουν και αναζητούν τρόπους και συμμαχίες για να διευρυνθούν αυτά τα όρια.

Ο αντιπρόσωπος του «Ορφέα» στην Αθήνα δεν φαίνεται να κατανοεί το πρόβλημα και τους κινδύνους, μέχρι που ο πρόεδρος του «Ορφέα» του κραυγάζει, ζητώντας τη βοήθειά του, όταν εμφανίστηκε ο κατήγορος πιο επιθετικός και απειλήθηκαν δυνάμει οι άνθρωποι του Δ.Σ., που υπηρετούσαν ως δημόσιοι λειτουργοί. Αλλά και τότε αδυνατεί να απαντήσει

στα αγωνιώδη ερωτήματα για το έργο. Συμβουλεύει μόνο τον «Ορφέα», επικαλούμενο και τη σύμφωνη γνώμη του συγγραφέα, για ετήσια αναβολή των Εορτών, καθώς ο χρόνος για την οργάνωση δεν επαρκεί.



Όλα αυτά ήταν πάρα πολύ σκληρά για να τα θυμάται η λευκαδίτικη κοινωνία, αφού ο αγώνας για την επιβίωση και η φυγή από τη φτώχεια παρέμενε ζητούμενο. Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της Λευκάδας και η τουριστική ανάπτυξη παρέμεναν στην πρώτη γραμμή των λευκαδίτικων επιδιώξεων. Η δικαίωση των προσπαθειών για τις Εορτές του 1952 βρέθηκε στους χαρακτηρισμούς που μεταφέρθηκαν και στον τίτλο του βιβλίου: *Το θαύμα του «Ορφέα»· οι απαρχές των «Γιορτών Λόγου και Τέχνης»*, που ξεκίνησαν τελικά το 1955 και διανύουν το 2017 την 62η περίοδο οργάνωσής τους. Ο Δημήτρης Π. Φατούρος τα τακτοποίησε όλα αυτά επιγραμματικά το 1986 σε ένα γενικά παραδεκτό ιδεολογικό σχήμα:

Οι Γιορτές του «Ορφέα» 29, 30, και 31 Αυγούστου 1952 που ματαιώθηκαν [...] αφήσανε τη σφραγίδα αυτού του μεγαλεπίβολου οράματος των Γιορτών Λόγου και Τέχνης [...] όπως και οι Γιορτές Λόγου και Τέχνης Λευκάδος από το 1955 και μέχρι σήμερα, από τις Γιορτές του «Ορφέα» 1952 πήραν την έμπνευση, απ' αυτές τις Γιορτές του «Ορφέα» δεχθήκανε την επιτυχία τους, που δημιούργησαν το απρόβλεπτο εκείνο θαύμα, όπως χαρακτηρίστηκε, της προβολής του νησιού μας στο Πανελλήνιο και Διεθνώς. Ο «Ορφέας» λοιπόν έχει την πατρότητα [...] των Γιορτών Λόγου και Τέχνης 1955 και ύστερα, μέχρι σήμερα. Η τιμή ανήκει στον «Ορφέα» και κοντά στον «Ορφέα» σ' όλους εκείνους επώνυμους και ανώνυμους, που δούλεψαν για τις Γιορτές του 1952.